

ПРОБЛЕМА АВТОНОМНИХ СЛІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ДИТЯЧОГО МОВЛЕННЯ

THE PROBLEM OF AUTONOMOUS WORDS IN THE PROCESS OF FORMATION OF CHILDREN'S SPEECH

У статті висвітлено негативні наслідки автономного мовлення, яке є результатом спотворення дітьми слів дорослих на ранній стадії правильної вимови та переходу до оволодіння мовою «дорослого». Оскільки ця проблема виникає через неправильне спілкування батьків і дітей, автори дають поради щодо того, як уникнути появи автономних слів у мовленні дітей і сприяти створенню гармонійно розвиненої, здорової, розумної, успішної та добре розмовної особистості. Питання нормального розвитку мовлення дітей і попередження його розладів має велике соціальне значення. Мовленнєвий розвиток кожної дитини індивідуальний. Під автономним мовленням дітей ми маємо на увазі форму мови, яку експерти вважають найбільш прийнятною для спілкування з маленькими дітьми, а не для нормального спілкування між дорослими. Залежно від різноманітності та якості мовленнєвого середовища дитини автономне мовлення може зберігатися тривалий час і порушувати її психічний розвиток. Є дві основні причини зупинки дитини на рівні автономного дитячого мовлення: використання дитячої балаканини дорослими та передбачення усіх бажань дитини відразу.

Автономні слова малюк жартиливо вигадує під час гри. Ці слова і за зовнішнім звучанням, і за формою відрізняються від слів дорослих, нагадуючи спотворені слова останніх. Тому логопедам необхідно дати пораду батькам: варто сидіти з дитиною на підлозі під час гри, обіймати її під час читання книги, сидіти з нею під час споживання їжі. Дорослим потрібно навчитися виявляти турботу і любов, увагу, використовуючи ефективні психологічні засоби, м'яку інтонацію, спокійний тон. Батьки повинні діяти спільно, встановлюючи дисциплінарні та виховні правила, бути послідовними, не суперечити один одному, даючи вказівки дитині.

Ключові слова: автономне мовлення, автономні слова, лепетання, викривлення слів, словотворчість.

The article highlights the negative consequences of autonomous speech, which is the result of children's distortion of adult words at an early stage of correct pronunciation and the transition to mastering the "adult" language. As this problem arises due to incorrect communication between parents and children, the author provides advice on how to avoid the appearance of autonomous words in children's speech and promote the creation of a harmoniously developed, healthy, intelligent, successful and well-spoken personality.

The issue of normal development of children's speech and prevention of its disorders is of great social importance. Speech development of each child is individual. By autonomous children's speech we mean a form of language that is considered by experts to be the most accepted for communication with young children, and not for normal communication between adults. Depending on the diversity and quality of the child's speech environment, autonomous speech can persist for a long time and disrupt the mental development of the child. There are two main reasons for stopping a child at the level of autonomous children's speech: the use of children's chatter by adults, and anticipation of all the wishes of the child at once.

Autonomous words the kid invents jokingly during game these words with external sounding and on the form differ from words of adults they remind our distorted words. Therefore, speech therapists need to give advice to their parents: sit with her on the floor during the game, hug her when reading a book, sit with her while eating. Adults need to learn to show care and love, attention, using effective psychological means, soft intonation and calm tone. Parents should act together, establishing disciplinary and educational rules, be consistent, not contradict each other, giving instructions to the child.

Key words: autonomous speech, autonomous words, chatter, word distortion, word formation.

УДК 373.2.015.311.81233
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/30-2.21>

Бегас Л.Д.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Білан В.А.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Автономне мовлення (від грец. "autotimos" – «самоврядний») є одним з етапів розвитку мовлення дитини, який характеризується тим, що слова або склади, які відтворюються дітьми за зразком мовлення дорослих, істотно спотворюються, наприклад за рахунок повторення. Автономне мовлення ситуативне, невизначене і багатозначне, оскільки дитина ще не володіє змістом понять. Узагальнення в ньому засновані на об'єднанні в одному слові ознак неспоріднених предметів. За формальними підставами воно не має флексій та інших ознак синтаксичних відносин. Залежно від різноманітності та якості мовленнєвого середовища дитини автономне мовлення може зберігатися досить довго, гальмуючи розумовий розвиток дитини [5, с. 228].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Феномен автономного мовлення було проаналізовано у дослідженнях Л.С. Виготського, О.Р. Лурія, Ж. Піаже, С.Л. Рубинштейна, Т.Є. Коннікової, Р.Є. Левіної, Ф.А. Юдович. Вони вивчали механізми мовлення, основні етапи його розвитку, фактори, які визначають мовленнєвий розвиток, причини мовленнєвих порушень.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз останніх публікацій і результати досліджень показують, що кількість дітей із порушеннями мовлення з кожним роком зростає, а мовленнєві розлади набувають все складніших форм. Досить часто мовленнєвий дефект пов'язаний відразу з кількома порушеннями соматичного і нервово-психічного здоров'я.

Порушення мовлення супроводжують відхилення в емоційно-вольовій сфері, психічному і фізичному розвитку дитини. Тому питання про нормальний розвиток дитячого мовлення та профілактику його порушень має велику соціальну значимість [4].

Виклад основного матеріалу. Перш ніж перейти до основного періоду мовлення, дитина починає говорити своєю, зрозумілою лише їй і близьким людям, своєрідною мовою. Будь-яка мати стикається з першими «гу», «абу», «ав», «гулі», «мо-мо» і тому подібними. Це – своєрідна мова її малюка, побудована за власними законами, відмінними від законів побудови справжньої мови. Вона має іншу звукову систему, іншу смислову сторону, інші форми спілкування, тому й отримала назву автономне мовлення.

Розвиток мовлення у кожної дитини відбувається індивідуально. Одні діти в півтора року активно лепечуть, інші ж свої перші слова починають вимовляти лише після двох років. Досить природним є те, що спочатку малюк старанно повторюватиме слова, які почув від батьків. Деякий час звуки і склади будуватимуться в кумедні комбінації, але діти швидко вчаться, особливо за наявності правильних прикладів.

Навіть незначні недоліки в розвитку мовлення дитини можуть дуже негативно вплинути на її подальше життя. Отже, щоб зайвий раз не звертатися до вчителя-логопеда, важливо не перекручувати слова та не лепетати як дитина. Зрозуміло, що батьки намагаються сказати дитині лагідні слова, але чому не зробити це за допомогою простої та зрозумілої мови? Незабаром дитина унаслідок способу спілкування дорослих і від того, наскільки правильним він буде, залежатиме її мовлення [3, с. 397].

Існує дві основні причини зупинки дитини на рівні автономного дитячого мовлення:

1. Використання дорослими дитячого лепету.
2. Передбачення усіх бажань дитини за першою ж її вимогою.

В таких умовах у дитини не виникає жодних потреб у правильних словах. Для подолання цих проблем необхідно беззаперечно дотримуватися таких правил:

1. Не розмовляти з дитиною за допомогою різних «бу-бу» та «пі-пі». Малюку необхідна правильна людська мова. Звертаючись до дитини, необхідно чітко вимовляти окремі слова, привертаючи її увагу до їх артикуляції та вимагаючи від дитини правильної вимови.

2. «Не розуміти» автономних слів і невиразних вокалізацій дитини, спонукаючи її до правильної назви предметів, створюючи мовленнєве завдання. Пам'ятати, що необхідність у правильній мові виникає лише під час спілкування з близькими дорослими.

Звідки з'являються автономні слова? Самі дорослі вигадують їх для дітей. Від покоління до покоління передаються такі слова як «ам-ам»,

«кака», «бі-бі» і тому подібні. Дорослі чомусь вважають, що діти їх розуміють краще. Дитина у своєму мовленні викривлює слова, які вимовляють дорослі. Малюк ще погано чує слово, до того ж у нього ще не досить сформований мовленнєвий апарат. Вимовляючи слово, він невимушено змінює його звукову форму. Здебільшого страждає середина слова і відтворюються перший і наголошений склади. Тому замість слова «бабуся» дорослі чують «буся», замість «молоко» – «моко». Автономні слова малюк жартома вигадує під час гри.

Своєрідність «автономної мови» полягає у тому, що звуковий склад слів, які вживає дитина, відрізняється від звукового складу наших слів. Це мовлення моторне, тобто з артикуляційного та з фонетичної боку воно не збігається з мовленням дорослих. Здебільшого це такі слова як «ба-бу», «гу-га», іноді уламки наших слів. Це слова, які за зовнішнім звучанням і за формою відрізняються від слів дорослих. Іноді вони схожі на наші слова, різко з ними розходяться, іноді нагадують наші спотворені слова. Слова автономної мови також відрізняються від слів дорослих за їх значенням.

Досить відомим є приклад із особистого досвіду Ч. Дарвіна. Одного разу його онук, побачивши качку, яка плавала у ставку, наслідуючи звуки, які вона видавала, або назву, яку птаху дали дорослі, почав називати її «уа». Ці звуки малюк вимовляв щоразу, коли він на воді бачив качку. Потім хлопчик почав називати такими ж звуками молоко, пролите на столі, будь-яку рідину, воду в склянці, навіть молоко у пляшечці, вочевидь, переносючи цю назву через те, що там була вода, рідина. Одного разу хлопчик грався старовинними монетами із зображенням птахів. Їх він теж почав називати «уа». З часом усі маленькі круглі блискучі предмети, які нагадують монети (гудзики, медалі), малюк почав називати саме «уа» [8]. Якби ми записали усі значення слова «уа» для дитини, то з легкістю знайшли б первинне значення, від якого відбуваються всі інші слова (качка на воді). Однак здебільшого це дуже складно простежити. Таке розтлумачення не розчленоване на окремі якості, як значення окремих слів, воно є цілою картиною.

Якщо дорослі вимагають від дитини чіткого вимовлення слів, виправляючи її, то автономне мовлення швидко зникає. Іноді оточуючі у захваті від своєрідної «словотворчості дитини», дорослі навіть її наслідують. Цей процес дуже затримує формування правильного мовлення. Цьому можна запобігти за таких умов:

1. Чим більше дитину примушують розмовляти, тим більшим є ризик її супротиву.

2. Не варто розмовляти з дитиною на «дитячій мові». Це не спонукатиме її до висловлювання, оскільки сказати – означає перейти до наступного рівня розвитку, а дорослі не дають можливості це зробити.

3. Не потрібно розмовляти від імені дитини. Їй необхідний достатній простір для того, щоб відокремитися від людини, яка про неї говорить.

4. Не варто вирішувати, що дитині необхідно займатися з вчителем-логопедом, тому що вона вимовляє лише половину слова або не домовляє його. Здебільшого таке відбувається на першому році розвитку мовлення і не потрібно припускати, що вона все життя буде розмовляти неправильно.

5. Якщо дворічна дитина промовляє лише 2-3 слова, не потрібно вважати, що вона відстає в загальному розвитку. Здебільшого протягом наступних шести місяців вона швидко все опанує й за кілька тижнів почне правильно розмовляти.

У будь-якому віці діти активно наслідують мовлення дорослих, тому, якщо батьки вимовлятимуть слова неправильно, їх дитина засвоюватиме неправильне мовлення. Щоб запобігти цьому, важливо пам'ятати про два золотих «не можна».

Не можна викривлювати слова, наслідуючи дитяче лепетання. Розмовляючи з малюком, **потрібно** слідкувати за тим, щоб мовлення було чітким, виразним і зрозумілим.

Не можна дозволяти малюку позначати оточуючі його предмети звуковимовою. Наприклад, показуючи на собаку, у дитини запитують: «Хто це?», а вона відповідає «гав-гав». Якщо дитина погано розмовляє або поки що не розмовляє взагалі, **потрібно** користуватися такою схемою: не запитуйте і не наполягайте, щоб малюк вимовив слово → запропонуйте дитині показати предмет, який ви називаєте, → поясніть як чується і як вимовляється це слово. Обов'язково виправляйте помилки у мовленні дитини, але робіть це тактовно. Не глузуйте, щоб не образити дитину і не втратити її довіру.

Для розвитку мовленнєвих здібностей дитини дуже важливою є ігрова діяльність, завдяки якій вона сприймає реальний світ. Корисно звертати увагу дитини на об'єкти, які видають звуки, – тварин, птахів, транспорт. Варто долучати дитину не лише до гри, а й до реальної взаємодії з усіма членами родини, обов'язково давати їй корисні доручення. Дитина виконуватиме їх із задоволенням, головне не забувати дякувати їй за допомогу.

Для мовленнєвого розвитку дитини важливим є не лише засвоєння навичок вимови, але й удосконалення вміння розуміти значення мовлення як у визначеній ситуації, так і поза нею. Потрібно обговорювати з дитиною, як пройшов її день у дитячому садочку або спільна прогулянка з батьками. Після гри з дитиною варто пригадувати найцікавіші моменти. Слід пам'ятати про те, що, слухаючи дорослих, дитина збирає інформацію про навколишній світ. Ось чому головною звичкою у спілкуванні з дитиною повинно бути не лише визначення будь-якого явища чи предмета, а його детальний опис.

Дитині не досить почути: «Ось сидить кішка». Їй необхідні такі коментарі: «Подивись, біля твого

будинку сидить кішка. У неї сіра пухнаста шерсть і вона вміє полювати на мишей». Дітям важко сприймати слова без зображення, тому необхідно використовувати наочний матеріал. Кожній дитині в усьому необхідна підтримка дорослих і слова схвалення навіть за незначні успіхи.

Ще у XVII ст. англійський філософ, педагог і психолог Джон Локк у монографії про виховання дітей зауважив, що свідомість людини, характер, культура та мислення залежать від того, яке виховання дали їй батьки до п'ятирічного віку.

Найважливішим періодом емоційного та інтелектуального розвитку дитини є вік до трьох років. Немовля з перших днів життя реагує не лише на тактильне сприйняття материнських рук і яскраве світло, але й на звуки, тембр голосу матері та інших людей, на їхні інтонації. Відомо, що найласкавіші слова, сказані погрозово, налякають навіть дорослого. Лагідні колискові заспокоюють немовля. Дуже важливо, щоб дитина з перших днів життя чула материнський спів, колискові чи народні пісні. Цей спів повинен бути тихим, але розбірливим. Сучасні тенденції замінювати спів записами класичної музики не стимулюють сприйняття немовлям мелодики та лексики рідної мови. Подібні «концерти» можуть лише оглушити дітей.

Не можна ігнорувати дитячий плач. Перші місяці життя діти лише так можуть повідомити про дискомфорт, що їм холодно, спекотно чи дуже хочеться їсти. Крик або дитячий плач є своєрідною спробою у спілкуванні. Малюк повідомляє, що скучив і хоче побачити рідне обличчя близьких йому людей.

Від самого народження розмовляти з немовлям потрібно без зайвого лепету, повільно та чітко вимовляючи слова. Не так важливо, як саме малюк розуміє значення слів, проте чуйно реагує на інтонацію і добре її сприймає. Усі дії дорослих, які вони виконують у побуті (купання, переодягання, годування) доречно супроводжувати своєрідною бесідою. Наприклад «Нині я довідаюся, що тобі не подобається, чому ти не лежиш спокійно і плачеш». Мовлення повинне бути спокійним і лагідним. Малюку важливо бачити міміку і те, як рухаються губи оточуючих його людей. Особливо чітко потрібно вимовляти звуки [o], [i], [e]. В майбутньому саме їх діти вимовляють не чітко, іноді замінюючи іншими, через що у школі вони пишуть з помилками [b].

Розмовляючи з дитиною, не можна забувати, що дорослі відповідальні за її вроджену грамотність. Завдяки активному спілкуванню в ще не диференційованій слухо-мовленнєвій пам'яті малюка утворюється основа, на якій в майбутньому сформується його мовленнєвий досвід. У розмові з дитиною необхідно уникати займенників він, вона, це, те, адже дитина не має уяви про що йдеться. Займенник не можна побачити, хіба що уявити, якщо знати, про що йдеться. Не

можна говорити: «Мені це подобається», потрібно сказати: «Мені подобається твій малюнок».

Дорослі повинні доповнювати свої фрази деталями. В контексті спілкування з малечю потрібно розширювати їхнє мовлення, повторюючи завершені фрази. Доповненням до «ведмедик сумує» буде: «Подивись, як твій ведмедик сумує за тобою». З часом мовлення ускладнюється. Замість «час відпочивати» кажуть: «Ти вже позихаєш, стомився, бо вже дуже пізно». Доповнення, деталізація і вибудовування фраз допомагають дорослим бути на кілька кроків попереду щодо комунікативних здібностей малюка, тим самим заохочуючи його до більш складного та різнобічного спілкування.

Практично кожний дорослий, вперше побачивши немовля, не може розмовляти з ним по-дорослому. Мимоволі хочеться сказати «манюсік», «зайчик», «пупсік». Подібне звернення є яскравим виявом дитячого лепетання. З цього приводу можна почути досить різні думки. Хтось впевнено стверджує, що така лексика припустима і не становить жодної загрози.

Справжнім «відкриттям» на межі століття стало дослідження психологів Канзаського університету (США) Б. Харт і Т. Ріслі про те, що досягнення людини визначають не вроджені здібності, не економічний стан її родини, не раса і не стать, а кількість слів, які вона чує від оточуючих протягом перших років свого життя. «Знаходьтесь на одному рівні з дитиною. Сидіть разом з нею на підлозі під час гри, пригортайте її, коли читаєте книжку, сидіть поруч під час споживання їжі. Більше тримайте дитину на руках, щоб вона бачила своє оточення з висоти вашого зросту. Спростуйте своє мовлення. Як немовлята привертають увагу звуками, так і батьки повинні привертати увагу немовляти зміною тону та гучності голосу. Ваше лепетання також допомагає дитячому мозку засвоювати мовлення.

Під час проведення одного з досліджень з'ясувалося, що дворічні діти, разом з якими батьки лепетали у віці від 11 до 14 місяців, знали удвічі більше слів, ніж ті, з якими розмовляли «по-дорослому». Прості, зрозумілі слова швидше привертають увагу дитини до того, про що йдеться, спонукаючи її напружувати увагу та спілкуватися. Нами експериментально доведено, що діти «навчаються» слів, які чують частіше, і довше прислухаються до звуків, які чули раніше» [1].

Подібні дослідження спростовуються як вітчизняними (Г. Холліч, К. Гірш-Пасек, Р. Голінков), так і американськими вчителями-логопедами (Д. Саскінд, Л. Левинтер, Б. Саскінд), які стверджують, що відставання в мовленнєвому розвитку дитини пов'язане саме з надмірним «розумінням» дитини членами її родини. Дорослі, добре усвідомлюючи значення автономного мовлення дитини, не стимулюють її до спілкування нормальними,

правильними словами і не ставлять перед нею мовленнєве завдання, розпізнаючи її найменші забаганки. Батьки добре розуміють, що дитина намагається сказати, і задовольняються тими сказаними «дитячими словами». Разом із тим і самі батьки, розмовляючи з малюком, із задоволенням використовують «дитячі слова», оскільки переконані, що таким чином вони виявляють особливу ніжність до дитини. Однак таке мовлення притаманне лише немовлятам, оскільки вони ще не розуміють значення слів.

Якщо дитина до 3-4 років залишається на рівні вимовлення виключно «дитячих слів», то наслідком цього є можливі розлади мовлення, пов'язані з неповноцінним засвоєнням рідної мови, заміною звуків і їх змішуванням. У початковій школі наслідком такої поверхневої вимови є грубі помилки під час письма, оскільки дитина «як чує, так і пише» [9].

Професор Д. Саскінд разом із колегами розробила програму «Тридцять мільйонів слів», яка об'єднує теорію з практикою і дає батькам науково обґрунтовані та легкі у застосуванні рекомендації, як саме спілкуватися з малюками. Їхнє наукове дослідження (1995 рік) показало, що мовне середовище, яке оточує малюка в перші три роки життя, визначає його майбутню траєкторію навчання. Хлопчики і дівчатка у сім'ях, в яких батьки багато говорять з ними, краще готові до школи, володіють більшою лексикою, краще читають і навіть сильніші в математиці.

«Спілкування з батьками, мабуть, – найцінніший ресурс у нашому світі. Незалежно від мови, культури, нюансів лексики або соціально-економічного статусу мова є каталізатором, який розвиває мозок до її оптимального потенціалу. В рівній мірі відсутність мовлення уповільнює розвиток мозку. Діти, які народжуються чуючими, але ростуть у примітивному мовленнєвому середовищі, практично ідентичні глухим від народження малюкам, які не мають багатого чого із символічного оточення. Без втручання фахівців як ті, так і інші діти можуть страждати від критичних і незворотних наслідків безмовності» [7].

З яких причин батьки, психологи та логопеди так кардинально різняться в думках? На запитання, чи потрібно взагалі розмовляти з немовлятами, лікарі-педіатри впевнено відповідають: «Обов'язково!». З погляду медицини вже на 4-5 тижні у дитини виникає підвищена цікавість до того, як розмовляють оточуючі її люди. Вона починає вчитися розуміти мову. У 5-6 місяців виникають більш чіткі мовленнєві звуки. В 9-10 місяців від малюка можна почути прості, але свідомі слова «мама», «тато». Небезпечним є час від одного до трьох років. До року малюку було важко вимовляти будь-які слова, крім двоскладових. Після року вже необхідно вимовляти більш складні слова. Це –

саме той час, коли особливо пильно потрібно слідувати за тим, що він почує від дорослих.

Здебільшого першими наслідувати дитяче лепетання починають мами та бабусі, намагаючись адаптувати своє мовлення до дитячого. Не потрібно звинувачувати їх у цьому, адже таким чином вони висловлюють свою ніжність і любов. Однак мало хто замислюється над тим, що викривлена вимова надовго фіксується в дитячій пам'яті та стає нормою. виправити це в майбутньому буде досить складно [2].

Досить часто традицію розмовляти на «дитячій мові» продовжують вихователі дитячого садка, яким батьки довіряють найважливіший з етапів дитячого розвитку. Багатьом ця проблема не здається дуже серйозною. Найчастіше на неї взагалі звертають мало уваги. За статистичними даними вчителів-логопедів майже 50% першокласників продовжують розмовляти так, як з ними розмовляли вдома і в дитячому садку, – «дитячою мовою». У вчителів може скластися враження, що ці діти мають мовленнєві дефекти, хоча насправді вони просто не засвоїли те, як правильно розмовляти.

Розглянемо причини, через які у дорослих виникає бажання розмовляти «дитячою мовою» з власними та чужими дітьми. Перша причина – невміння виражати почуття. Іноді людям дійсно не вистачає слів, щоб передати власні емоції. Насправді слова є, але існує проблема культури спілкування. Дорослим потрібно вчитися виявляти турботу і любов, використовуючи два прості, але дієві психологічні засоби – м'яку інтонацію та спокійний тон. Якщо дитині пощастить ніколи не чути від батьків «дитячого лепету», вона прекрасно розумітиме те, що їй говоритимуть.

Другою причиною є відсутність щирих почуттів до дитини. У мозку кожного дорослого сформовано установку: «Це малюк, його потрібно любити». Але любов – не манера спілкування, замаскована під «дитячу мову». Спроби спростити сприйняття слів не допомагають дитині налаштуватися позитивно, а навпаки заважають їй. Тому, якщо навіть родичі, близькі, знайомі чи вихователі звертаються до дитини: «Ти моя манюнька пуся», не потрібно соромитися і попросити їх спілкуватися нормальною мовою.

Третя причиною є інфантильність дорослих – проблема неправильно сформованої особистості, особливо вона стосується жінок. Не потрібно проектувати свої інфантильні риси на дитини – ні на своїй, ні на чужій. Не можна виховувати дітей за відсутності власного виховання. Цю проблему дорослі повинні вирішувати самостійно, а дитині варто залишити любов, ніжність і нормальне спілкування.

Висновки. Отже, в різні періоди розвитку дитини перед батьками постають різні завдання.

На будь-якій стадії розвитку мовлення дитина потребує уваги і допомоги дорослих. На самому ранньому етапі головне – це створення позитивного емоційного фону. Далі необхідно кілька разів на день (3-5 хвилин) розмовляти з малюком, дотримуючись таких умов:

1. Дитина повинна бачити обличчя того, хто говорить.
2. Дорослий повинен говорити чітко і нешвидко.
3. Говорити потрібно про те, що нині привернуло увагу дитини.

Як при навчанні дитини потрібно називати предмети, так і при формуванні у неї понять потрібно піклуватися про те, щоб дитина не була пасивним слухачем. Вона повинна мати можливість взаємодіяти з предметами, необхідно також домагатися словесних реакцій малюка. Необхідно пам'ятати, що в міру того, як дитина росте і розвивається, потрібно ускладнювати те, що ми їй говоримо, і за змістом, і за формою [7, с. 144].

Батьки повинні діяти спільно, встановлюючи дисциплінарні і навчальні правила, бути послідовними, не суперечити один одному, даючи вказівки дитині. Ніколи не варто порівнювати свою дитину з іншими дітьми. Необхідно пам'ятати, що кожна дитина є індивідуальністю. В подальшому ми розглянемо, як різні негативні звички впливають на малорозмовних дітей.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бетті Харт і Тодд Ріслі. Рання катастрофа: 20 мільйонів слів до 3-річного віку. Американська освіта. 2003. С. 132.
2. Вайследер А., Фернальд А. Розмова з дітьми має значення: ранній мовленнєвий досвід посилює обробку та формує словниковий запас. *Психологічна наука*. 2013. № 24. С. 10–12.
3. Виготський Л.С. Питання дитячої психології. Криза першого року життя. СПб : Союз, 2004. С. 122.
4. Діагностика порушень мовлення у дітей та організація логопедичної роботи в умовах дошкільного навчального закладу. СПб : Дитинство Прес, 2002. С. 184.
5. Кондаков І.М. Психологія. Ілюстрований словник. 2-е вид., доп. і перероб. СПб., 2007. С. 228.
6. Линник Т.Г. Демінутивні утворення: ускладнення чи спрощення мовного коду в ситуаціях освоєння мови? *Мова і культура*. К., 2002. Вип. 4. Т. 3/1. С. 143–148.
7. Саскинд Д. Тридцять мільйонів слів. Розвиваємо мозг малюшка, просто бесідує з ним. Пер. с англ. А. Богдановой, М. Гескиной [науч. ред. А. Логвинская]. М., 2016. С. 262.
8. Спілкування і мова: розвиток мови у дітей в спілкуванні з дорослими / під ред. М.І. Лісіна. М. : Педагогіка, 1985. С. 278.
9. Холліч Г., Гірш-Пасек К., Голінков Р.М. Порушення мовного бар'єру: емергентистська коаліційна модель для витоків вивчення слів. *Монографії Товариства з досліджень розвитку дитини*. 2000. № 262. С. 17–21.